

In den Wäldern sind Dinge, über die nachzudenken,
man jahrelang im Moos liegen könnte. (Franz Kafka)

Laat je in deze rubriek verwonderen door grappige, indrukwekkende en leerrijke boswaarheden uit het verleden. Eigen bijdragen en ideeën zijn steeds welkom op het redactieadres!

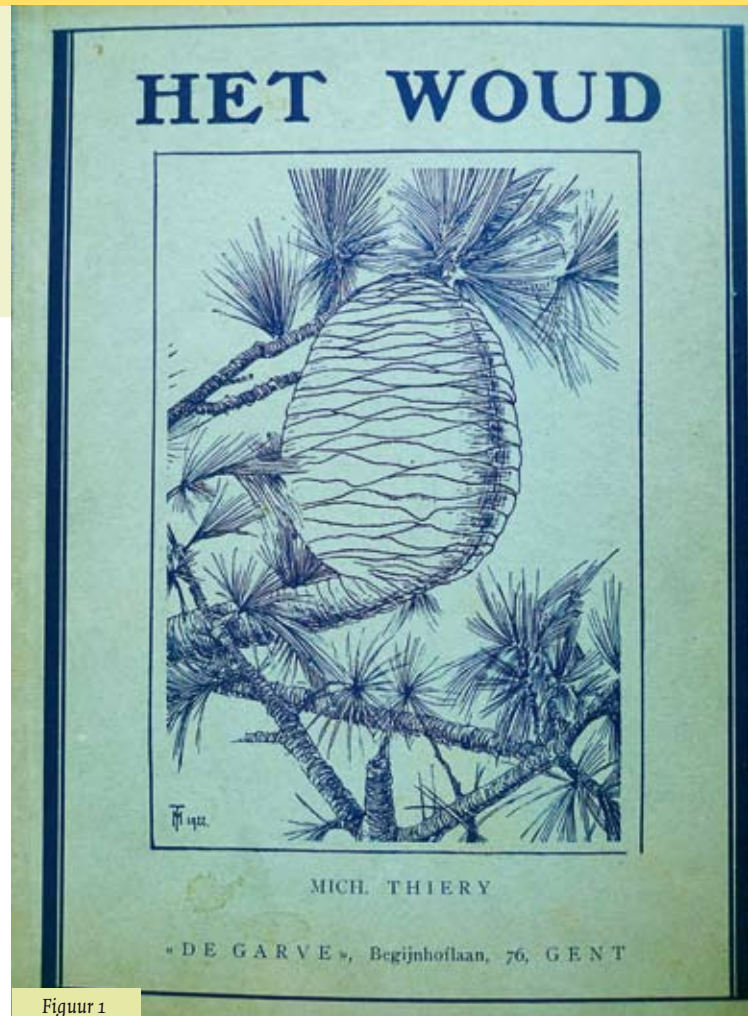
Het Woud van Gent

HANS BAETÉ

Onderstel eens, dat door een of andere oorzaak, om een of andere reden, al de inwoners van Groot-Gent de stad verlaten en er niet terugkeren. Geen auto meer, geen tram, geen rijtuig, geen fiets, geen voetgangers. Na lange afwezigheid moogt gij even komen kijken. Hetgeen daar voor u ligt, is niet langer een stad, maar een ondoordringbaar woud.

Deze overpeinzing vond ik terug in een vooroorlogs boekje. Het was op een of andere manier in een tweedehandszaak in de geboortestad van de schrijver beland. Deze man werd in 1898 onderwijzer in de gemeenteschool van de Brugse Poort, een van de legendarische Gentse volkswijken. Het was zijn uitdrukkelijke wens om les te geven aan jongens en meisjes die, net als hun ouders, op hun dertiende in sombere textiel fabrieken zouden belanden. Zelf in een werkmansmilieu opgegroeid, was hij zich ter dege bewust van het gebrek aan mogelijkheden om kansarme kinderen met wetenschap in contact te brengen. Om zijn plantkundige kennis naar best vermogen over te brengen, richtte hij in de Geitstraat een 'kruidenkoertje' in. In een ander deel van Gent zou hij het initiatief nemen om een plantentuin aan te leggen met aandacht voor bomen en plantaardrijkskunde. Deze plek is een nog steeds gratis toegankelijke oase in de dichtbebouwde omgeving van de Sleepstraat.

De oprichting van het Gentse Schoolmuseum is wellicht de meest bekende verwezenlijking van Michel Thierry (voor wie zijn naam nog niet geraden had!). In 1924 verheft een dagblad hem onomwonden *boven de grootsprakerige pedagogen die op onze dagen in massa worden aangetroffen, maar naar wier daden men niet zien mag*. De gelauwerde kan zich alleszins goed verplaatsen in de bosarme wereld van zijn onbemiddelde Gentse publiek. Toen ik achttien jaar oud was, had ik nog geen bos gezien dat de grootte had van de tuin der Normalschool waar ik studeerde, zou hij later op papier zetten. Het zijn evenmin purperen heidevelden of orchideeëngraslanden die de natuurliehebber in hem doen openbloeien. Die rol zou weggelegd zijn voor de bloembakken van zijn

Figuur 1

moeder in een doodlopende steeg nabij het Prinsenhof, de Koolsteeg. Hij merkt op dat de stadsbewoner al te vaak vergeet een 'natuurwezen' te zijn, *net als een karekiet, welke aan het moeras en rivier zijn nest bouwt in het rietbos*.

Michel Thierry zal echter nog vele andere plekken verkennen. Een bezoek aan het Zoniënwoud laat hem allesbehalve onberoerd: *ik was zo zeer onder den indruk van die wonderwereld, dat ik verzuimde naar mijn pratende reisgezellen te luisteren, en toen de hoofdstad was bereikt, had ik geen tien woorden gesproken*.

Wat hij leert over bossen en hun beheer krijgt een welverdiend plaatsje in 'Het Woud', dat vermoedelijk omstreeks 1935 van de persen rolt (figuur 1). Hij laat niet na om de ontbossing in bergstreken ronduit misdadig te noemen vanwege de welbekende problemen met bodemerosie. Zijn liefde voor het bos komt op een bijzondere manier tot uiting in een gedachtenexperiment over het Woud van Groot-Gent, zoals hij het zelf noemt. Zijn ideeën hierover vat hij samen in in dit ene zinnetje: *gij verbaast u over de kracht die de levende Natuur, de altijd jonge Natuur, die zich ook hier, in dit stenen mierennest (Gent dus), ontwikkelde en ontwikkelt*. Dergelijke uitlatingen zijn ronduit revolutionair in de dertiger jaren van de vorige eeuw. Pas vanaf de jaren

Vanonder het mos

1980 zouden Nederlanders met gelijkaardige ideeën aan de slag gaan met ‘natuurontwikkeling’. Met Belgen in hun voetsporen.

Thierry's verhaal over het ‘ontwikkelde’ (verdwenen) en ‘ontwikkende’ (mogelijke) Gentse woud vertelt ons over donkere bossen en grazige oeverweiden met wilde paarden, herten, oerrunderen, bizons, beren en wolven (figuur 2). De auteur wijst op de talrijke vondsten van overblijfselen van paarden en herten in de voormalige graslanden en turfmoerassen van Meulestede, die aan de oppervlakte komen wanneer daar havenwerken worden uitgevoerd. Bij de aanleg van de tuin in het Schoolmuseum worden kaakbeenderen en stootanden van everzwijnen opgegraven. Michel Thierry situeert deze bodemwoelers in de moerasige gedeelten van de Gentse woudstreek. Het Schoolmuseum bewaart ook beenderen van bevers, die eveneens in Gent werden aangetroffen. Hun ecologische rol wordt de lezer van ‘Het Woud’ niet onthouden. Beverdammen stuiten de rivier in haren loop en een kunstmatig meer ontstaat, waarin steeds vis voorhanden is. De visvijver wordt voortdurend groter tot de lentestormen den dijk doorbreken. De mensen zelf woonden dichtbij het water op kunstmatige aardheuvels of paalwoningen waarvan men overblijfselen in de Heirnisse(wijk) en Afsnee heeft teruggevonden. Bij deze bemerking plaatst de schrijver een foto van een hedendaags paaldorp op Papoea Nieuw-Guinea.

Om het verhaal van de plantengroei te vertellen, doet Michel Thierry het denkbeeldige voorstel om na respectievelijk 1, 2, 15 en 50 jaar ‘even te komen kijken’ naar het door mensen verlaten Gent. Hetgeen volgt, kan tellen voor de vader van een schrijver die beroemd zou worden als Johan Daisne. *Wat is geschied, kon niet gebeuren in ons groot stenen mierennest, de stad, waarin de straten regelmatig werden schoongeveegd en heel wat jong leven door de voeten der inwoners werden vertrappt. Opeens komen er kansen voor*

Figuur 2

Denkbeeldig landschap in het huidige Groot-Gent, eenige duizenden van jaren terug. Grazige oeverlanden scheidden er de rivieren van den boschzoom.

de miljoenen nootjes die door eiken, beuken, hazelaars, elzen en berken worden uitgestrooid. En wat te zeggen over de gevleugelde zaden van iepen, essen, esdoorns en haagbeuken? De ‘vogelkens’ van esdoorns zijn niet te tellen. Zij ontkiemen zo gemakkelijk en de jonge plantjes groeien zo snel dat gij niet goed weet waar uw voet te plaatsen om er niet een half dozijn te vertrappen. Ook ‘inburgeraars’ als lorken en platanen staan aan de wieg van het magisch-realistische Gentse woud. Zonder vrees voor overdrijving worden door één Plataan jaarlijks ruim een half miljoen zaden uitgestrooid, beklemtoont meester Thierry. Vervolgens worden besdragende bomen en struiken in de kijker geplaatst: denk aan de sneeuw witte bessen van de Sneeuwbes, de koraalrode van de Lijsterbes en de zwarte van de Vlier. Volgens Michel Thierry hebben de Abelen, Linden, Essen en Esdoorns zich hier na vijftien jaar het krachtigst ontwikkeld. De straatkeien zijn verdwenen onder een dikke laag aarde en stof dat door afgestorven planten vruchtbaar wordt gemaakt. *Zo veranderde iedere straat in een plantentuin, het gras schiet er in de lente hoog op. Wilde en ook uit tuinen ontsnapte bloemen tieren er om het weelderigst. En midden in staan heesters en jonge bomen, terwijl velden van Distels, Hoppe-slingers en Bramen het vooruitkomen lastig en soms bepaald onmogelijk maken. Na vijftig jaar is hetgeen daar voor u ligt niet langer een stad. En ofschoon gij zelf een oud mens zijt geworden, bleef uw hart jong en blikt gij vol belangstelling naar de plek waar gij uw kinderjaren hebt doorgebracht.*

Enkel de middeleeuwse kerken en ‘Stenen’ (zoals het Gravensteen en het Duivelsteen) blijven voorlopig nog overeind. Maar de fantasie van Thierry is niet te stuiten. *Moest hetgeen ik vertel een sprookje zijn, waarin de dieren spreken, dan zouden de Uilen, Valken en Kraaien - die elkander het bezit van de torens betwisten - u verzekeren dat ook die gebouwen ten dode zijn opgeschreven. Gij begrijpt dat hier eenmaal een woudstreek lag, dat het woud werd uitgeroeid en dat het zich opnieuw ontwikkelde gedurende de jarenlange afwezigheid van de mens, tot een hoogstammig bos met een dicht onderhout dat zich in de gouden zonnenschijn van een late herfstdag tooit met de meest schitterende tinten van zijn verschietend lover.*

Het zou verkeerd zijn om te besluiten dat Michel Thierry liever in een wereld zonder mensen zou leven. Zijn talrijke engagementen voor de Gentse kansarmen spreken dat natuurlijk tegen. Een fragment van pagina 21 in ‘Het Woud’ beklemtoont zijn bekommernis met zowel bos als medemens: *Zowel op de hoogten als in het bos kunt gij uren voortstappen zonder een mens te ontmoeten, en toch heeft die grote eenzaamheid niets drukkends, niets benauwends. Hier gevoelt gij, beter dan waar ook, hoe onnatuurlijk en kunstmatig ons leven is geworden, en hoe gaarne rust gij er uit van het zenuwmoordend werk, dat u door de moderne samenleving werd opgedrongen.* ■

Leestip

De natuur als assepoester is een prachtige biografie van Michel Thierry door Jan Desmet uit 1988.